

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ БІБЛІЯТЭКА:

Артыкул 4.

Можна сказаць, што габелен — традыцыйны для Беларусі від выяўленчага мастацтва — вядомы яшчэ з XVII — XVIII стст., які шырока вырабляўся на ткацкіх мануфактурах князёў Радзівілаў у Нясвіжы, Міры, Карэлічах, у Слоніме, Гродне і г.д.

У пачатку XIX ст. вытворчасць дываноў спынілася. Адраджэнне беларускага габелена прыпадае на канец 60-ых — пачатак 70-ых гадоў XX ст. І з гэтага часу можна гаварыць пра фарміраванне нацыянальнай школы габелена. Сёння габелены ўпрыгожваюць дзесяткі інтэр'ераў дзяржаўных і грамадскіх устаноў, палацаў культуры, рэстаранаў, кафэ, дзіцячых садоў, школ, бальніц і г.д. Апошнім буйным дасягненнем беларускага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва з'явіліся манументальныя габелены ў Палацы Рэспублікі, аўтары якіх былі ў 2004 годзе ўганараваны Дзяржаўнымі прэміямі краіны. Габелены Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі — новае яркае слова ў паступовым развіцці гэтага віду творчасці. Дзякуючы выдатнаму таленту мастакоў і майстрых-выканаўцаў Барысаўскага камбіната прыкладнага мастацтва імя А.М.Кішчанкі, новыя габелены ў бібліятэцы, на мой погляд, набылі нейкія новыя рысы ў пранікненне аўтараў у нацыянальны дух выбраных імі тэм і сюжэтаў, у цеплыні і мяккасці каларыту, у бліскучым тэхналагічным выкананні і, наогул, у яркай эмацыянальнай вобразнасці нашай шматбагатай, разнастайнай Бацькаўшчыны.

Б.К.

Ларыса ГУСТАВА, аўтар габелена “Гуканне вясны”:

— Гуканне вясны — гэта народнае свята, якое мае язычніцкія карані, што дайшлі да нашых часін і мала ў чым змяніліся. Дзяўчаты водзяць карагоды, клічуць птушак. У гэты час прылятаюць першыя жаўранкі, менавіта таму ў габелене так многа выяў птушак. А вось на палях яшчэ ляжыць снег, таму людзі збіраюцца на святкаванні на высокім беразе ці каля рэчкі.

Унізе габелена я акцэнтавала ўвагу на выяве кола — у гэты час традыцыйна палілі вогнішчы на колах.

У некаторых беларускіх мясцовасцях дзяўчаты кідалі вяночкі ў ваду. На гэта свята абавязкова гатавалі печыва ў выглядзе птушчак. Таму ўнізе габелена вытканы гэтыя птушчкі, трохі нязграбныя, не зусім дакладныя — нібыта спечаныя да гэтага веснавога свята.

Я імкнулася пазбавіцца пры распрацоўцы кампазіцыі габелена бытавога, традыцыйнага разумення тэмы. Хацела, каб мой твор набыў сімвалічнае гучанне. А блакітна-зялёная колеравая гама пакінула ў гледачоў адчуванне абуджэння прыроды ад доўгай халоднай зімы.

Людміла ПЕТРУЛЬ, аўтар габелена “Тайны пушчы”:

— Выбар тэмы не быў для мяне выпадковы — я сама вырасла сярод лясоў. Я не хацела і не магла зрабіць з габелена прыгожую дэкаратыўную казку альбо праілюстраваць пэўны літаратурны твор. Я імкнулася перадаць у творы зачараванне беларускай прыродай, прымусіць гледача дакрануцца да яе таямніц, адчуць яе першароднасць і чысціню праз мяккія збліжаныя паўтоны, колеравыя пераходы. Мне хацелася дасягнуць жываліснасці, вытанчанасці, перадаць прыроду як таінства: ранняя вясна, зеляніна толькі-толькі пачынае квітнець, абуджаецца жыццё ў лесе. Цёмру пушчы асвятляе толькі адзін прамень — светлавы акцэнт работы. І, як сапраўдныя цыры звароў, з лясных нетраў выходзяць і спакойна, велічна ідуць на першым плане габелена зубры. Зубр — жыхар пушчы, наш нацыянальны гонар, — асноўны кампазіцыйны элемент работы.

Першы план габелена пабудаваны на дакладных, пазнавальных, распрацаваных да дэталяў постацях звароў і абрысах лясных раслін. Другі план вызначаецца плямамі, ён не такі дакладны і больш абагулены, абстрагаваны, фармалізаваны. Такая кампазіцыйная будова, спалучэнне шпалеры і сучаснага габелена, — адметнасць усіх маіх твораў, мой уласны творчы почырк.

Уся кампазіцыя збіраецца ў адно цэлае асноўным для твора зялёным колерам, а таксама абмяжоўваецца зялёнай рамай па баках габелена.

Наталля СУХАВЕРХАВА, аўтар габелена “Рагнеда і Ізяслаў”:

— Мяне заўжды ўражвала гісторыя Рагнеды — жанчыны з незвычайным, гераічным лёсам, якая не скарылася, здолела абараніць свой гонар і выхаваць сына Ізяслава як пачынальніка моцнай дынастыі беларускіх князёў. У яе характары праявілася такая няскоранасць, моц духу, якая, мне здаецца, заўсёды была ўласцівая беларусам. Яна клапацілася, каб род і дзяржаўнасць не былі страчаны і адраджаліся ў асобе яе сына.

Постаці Рагнеды і Ізяслава галоўныя ў кампазіцыі габелена. З асаблівай увагай і дбайнасцю распрацоўвала я іх адзенне. Вопраткай Рагнеды хацела падкрэсліць, што перад намі не толькі княгіня, але маці. Для беларусаў матуляй была і наша зямля, і Божая Маці. Повазь язычніцтва і хрысціянства, асабліва ў тыя часы, калі жыла Рагнеда, была непарыўнай. Менавіта таму вакол галоў Рагнеды і Ізяслава вымалёўваюцца невялікія паўкругі: гэтым я падкрэсліваю іх святасць для нашага народа. Вопратка Ізяслава княска: на ім чырвонае адзенне і белы плашч, які сімвалізуе чысціню яго памкненняў. Узнятыя да неба рукі хлопчыка сімвалізуюць яго высокае паходжанне і права на княскае валадаранне. А пячатка побач з яго постацю, знойдзеная ў наш час у Заслаўі і пры археалагічных раскопках, — каштоўнае гістарычнае сведчанне і моцны кампазіцыйны акцэнт габелена. Два вялікія паўкругі злева і справа вакол постацей сімвалізуюць промні, якія сыходзяць з неба. Белы конь, сілуэт якога вымалёўваецца збоку ад Рагнеды, — сімвал мужнасці і чысціні.

Рагнеду з Ізяславам атуляе першародная беларуская зямля, спакойныя, мірныя прасторы, сонечнае свята. У кампазіцыю габелена свядома не ўведзены архітэктурныя помнікі, толькі згадваецца, што на гэтай зямлі будуць заснаваны Заслаўе, а пазней Полацкае княства — мне хацелася замарудзіць рух часу, падоўжыць яго для гледача.

МАСТАЦКАЯ ПАДЗЕЯ Ё ІНТЭР'ЕРАХ

Ганна ЛУКІНА, аўтар габелена "Па матывах твора Янкі Купалы "Паўлінка":

— Мой габелен нельга ўспрымаць як дакладную ілюстрацыю да "Паўлінкі". Я адразу адмовілася ад звыклага традыцыйнага прачытання тэмы, ад выявы дзвюх постацей — хлопца і дзяўчыны на першым плане. Хацелася пазбавіцца наіўнасці і літаральнасці пры распрацоўцы кампазіцыі.

Асноўны акцэнт я перанесла на дзясчочую фігуру, якая знаходзіцца амаль у цэнтры работы. Гэта і ёсць Паўлінка, акрыленая каханнем і абуджаным новым шчасцем. Я імкнулася перадаць настрой дзяўчыны, стан радаснага хвалявання.

Каханне для мяне заўжды асацыіруецца з вясной, абуджэннем прыроды, з квітнеючымі садамі, з пяшчотнымі светлымі фарбамі. Паўлінка апранута ў нацыянальны касцюм. Я не старалася дакладна перадаваць пэўны беларускі строй, малявала абагулены вобраз — вышываная белая кашуля, вянок на галаве, доўгая спадніца з кветак, як алегорыя квецені на дрэвах і на зямлі. На другім плане ідзе па полі купка дзяўчат-сябровак, і гэта дае кампазіцыі развіццё ў глыбіню, у перспектыву.

Вакол фігур — стылізаваны пейзаж з дрэвамі і птушкамі, дэкаратыўны, яркі і радасны. Я імкнулася як мага больш адысці ад класічнага беларускага габелена. Безумоўна, цалкам гэта не ўдалося. Але ўведзеныя ў кампазіцыю фармальныя дэкаратыўныя плямы дазваляюць успрымаць мой габелен сучасным і алегарычным па змесце.

Колеравая гама падабрана так, каб яна перадавала вясну, яе яркія фарбы, радасць абуджэння прыроды і нараджэння кахання.

Галіна КРЫВАБЛОЦКАЯ, аўтар габелена "Мелодыі зямлі":

— У габелене няма канкрэтных і дакладных фігур. Мелодыі нашай зямлі я перадаю праз прастору, дзе зямля, космас, сусвет адзіныя. Зямля не можа існаваць без паветра і сонечнага святла. Таму ў кампазіцыі я асобна вылучыла сонца — гэта тая яркая планета, якая знаходзіцца ў цэнтры габелена.

Дакладна прачытваецца купал — гэта наша зямля. Рэкі, азёры, усё жывое, а ў габелене можна знайсці выявы розных раслін, рыбак, — цягнецца да сонца, падначалена адзінаму сусветнаму руху.

Колеравая гама падкрэслівае ідэю майго твора: вохрыстыя, зялёныя, карычневыя адценні сімвалізуюць зямлю, а бела-блакітныя — космас, сусвет.

Я прысвяціла гэты мой габелен сваім сябрам, якіх ужо няма на гэтай зямлі. Гэта мой настаўнік Павел Масленікаў, Міхась Раманюк і Яўген Кулік, якія ўплывалі на маё светаўспрыманне, Уладзімір Мулявін — яго песні настройвалі на мелодыку роднай зямлі і натхнялі на творчыя задумы. Яму прысвечаны вобразы дзвюх птушак на габелене, якія з зямлі адлятаюць у касмічную прастору.

Валянціна КРЫВАШЭВА, аўтар габелена "Па старонках Чырвонай кнігі":

— У цэнтры габелена — умоўнае возера, па роўнядзі якога плывуць чатыры вялікія лісты. Іх абрысы танюць, ледзь заўважныя, лісты не павінны былі дакладна прачытвацца і перашкаджаць гледачу ўспрымаць раслінны і жывёльны свет, якім насычаны мой габелен. На фоне возера і лістоў лётаюць матылі, стракозы, птушкі, а вакол вады вянком вытканы кветкі, розныя расліны, змясцілася нават невялікая бярозка.

Перада мной стаяла надзвычай складаная задача: дакладна паказаць занесеныя ў Чырвоную кнігу Беларусі рэдкія расліны і птушак. Мне давалося вывучаць іх не адзін дзень. Выбірала прыгожыя кветкі, тых птушак, якія маюць стракатае апярэнне. І я хачу выказаць удзячнасць загадчыцы бібліятэкі імя Янкі Купалы, якая дазволіла мне карыстацца дома выданнямі Чырвонай кнігі, бо для майго габелена важна было ўдакладняць кожную дробязь, дэталі, выяву.

Пры гэтым важна было захаваць агульнае ўспрыняцце габелена як дэкаратыўнага твора, а не рабіць ілюстрацыю да Чырвонай кнігі. Таму агульны фон абстрагаваны, амаль касмічны. Мусіла абагуляць, узмацняць колер. Я без боязі ўводзіла чырвоны, які ўспрымаю як колер напружання, трывогі. Шмат зялёнага, жоўтага, які перадае стан радасці, сонечнасці, карычневага — колеру зямлі і спакою. Імкнулася, каб габелен успрымаўся прыгожым і насычаным.

Вольга ГРЫДЗІНА, аўтар габелена "Спартыўнае свята ў Раўбічах":

— Мой габелен пабудаваны на аснове пейзажа ў наваколлі Раўбіч. Дакладна прачытваецца мясцовы касцёл, гатэль, архітэктурныя дэталі будынкаў. Але Раўбічы — месца, якое найперш асацыіруецца ў нас са спаборніцтвамі і перамогамі беларускіх спартсменаў. Таму на першым плане габелена вытканы залатыя і сярэбраныя кубкі, якімі яны былі ўзнагароджаны. Кампазіцыю з кубкамі я паспрабавала вырашыць нестандартна, у выглядзе нацюрморта — не хацелася рабіць плакат на спартыўную тэматыку. Я не магла абысці ўвагаю і выяву трампліна, але сілуэт яго выканала вельмі тонка, ён нібыта знікае ў нябёсах. Вельмі далікатна ўводзіла ў кампазіцыю і выявы лыжнікаў на трампліне.

Спартыўныя спаборніцтвы адбываюцца ў Раўбічах у асноўным зімой. Навакольны пейзаж таксама зімовы. Таму колеравая гама габелена даволі стрыманая, мяккая: ад ружовага, блакітнага да шэра-бэзавага. Уверсе колеры найбольш светлыя, гэта сімвалізуе выхад у неба.